

различни видове циганче

КРАСИВАТА ГРАДИНА Е ВЪЗМОЖНА И БЕЗ СЛЪНЦЕ

ландшафтен архитект **Верджиния Костова**

Сенчестите градини са отглеждани с малко или без директна светлина през деня: под дърветата, на места със северно изложение или пък от сенчестата страна на сграда. Освен това градините променят степента си на засенченост с времето – сянката се увеличава, тъй като дърветата и храстите растат. Така една слънчева градина може да се превърне в сенчеста. Затова трябва периодично да се анализират условията, за да се правят промени в засадените растения. Правилно проектираната сенчеста градина може да бъде хладно място за бягство от жегата, да носи своеобразен чар с по-приглушените хармонии от цветовете, които са много различни по характер от тези на слънце.

Да направим градина на сянка е предизвикателство по няколко причини. Първо, само определени растения могат да виреят при такива условия. Тъй като много малко ядливи растения растат на сянка, сенчестите градини са обикновено декоративни. Второ, под големи дървета въздушната циркулация е по-лоша, почвата е суха и с намалено количество хранителни вещества, защото дърветата конкурират засадените под тях растения.

Цветовете на растенията на сянка може да не са така ярки както тези на слънце, но градината може да бъде много интересна, ако подберем растения с разнообразни форми, текстури, височини и цвят. Препоръчва се да се използват цветове от студената гама: сини и лилави, които изглеждат впечатляващо на сянка. Изборът на растения за сенчестата градина трябва да бъде в зависимост от това дали сянката е дебела и почти плътна, хвърлена от сгради и гъсти вечнозелени дървета, или пък е шарената сянка на широколистните дървета.

СЕЗОННИ, ЕДНОГОДИШНИ И ЛУКОВИЧНИ РАСТЕНИЯ

Когато градината е под широколистни дървета, може да се използва периодът през пролетта, преди листата напълно да се развият, за да се получат ярки цветни петна в градината. Това става, като се използват пролетно цъфтящи луковичи като лалета, зюмбюли, нарциси. Не толкова драматични, но пък много подходящи са мускарито, момината сълза, ксинодоксата, сцилата. Ако се подберат внимателно видовете, така че да се редуват по време на цъфтеж, цъфтежният период може да бъде много удължен.

Повечето луковичи могат да не се вадят след прецъфтяването, а да се оставят, като те се размножават сами през годините. Пролетният цъфтеж може да се продължи с лятно цъфтящи – като циганче или цъфтящ тютюн (никотиана). Ако сянката е частична, можем да използваме и лобелия, торения и обички (фукция), а ако и влагата е достатъчна, пъстрите листа на каладиума могат да предложат багри до слана.

ПОЧВОПОКРИВНИ РАСТЕНИЯ И МНОГОГОДИШНИ ЦВЕТА

Ако сянката не е много дебела, някои ниски почвопокривни растения могат бързо да образуват килим.

Форми на евониумус колоратус, освен че са ➔

никотиана

рододендрон юкашманум

трилиум грандифлорум

дицентра (тамска сърице)

кампанула

винка минор „ауреоварiegата алба“

папратите могат да растат при много малки количества светлина

аквилегия

дори пестролистните хости се развиват добре на сенчести места

➔ пестролистни през вегетативния сезон, се обаяват в нюанси на лилавото през студеното време на годината.

Аюгата расте бързо при влажни условия, има къси тъмни сини съцветия, които контрастират с ниската лъскава листна маса.

Флокс дивариката има големи кръгли светлосини съцветия. Много е красив, съчетан в групи с камъни или в скален кът, а също и за самостоятелни групи.

Черният кукуряк цъфти с бели цветове от декември до март. През март пък се появява ориенталският кукуряк, който е със зелени и лилави цветове.

Декоративните кукуряци изискват закрито, заслонено място, за да не се повредят цветовете от дъжд или снега.

На лека сянка хемерокалистът се развива добре и при сухи, и при влажни условия и изисква много малко внимание. Красивите му лилевидни цветове на дълги гръбжи са най-вече в нюансите на жълтото и оранжевото. Дългите тънки листа са също атрактивни, а тъй като образуват и гъста плътна маса, потискат плевелите.

Астилбето е друго атрактивно многогодишно растение, което цъфти рано напролет и обича влажни места. Цветовете му варират от бяло до розово, червено, пурпурночервено, оранжевеникаво. Аквилегията с деликатните си цветове, носени от елегантни стебла, изглежда особено атрактивна, когато е в големи групи.

При кампанулата има разнообразие на височини и форми. Цветовете ѝ са в нюанси на синьо, бяло или синьовиолетово. Има ниски видове, подходящи за скални кътове или за преден план.

За местата с дебела сянка, когато искаме да има пролетен цъфтеж, много подходяща е дицентрата (дамско сърце). Ефектните висящи сърцевидни цветове се комбинират много добре със светлозелената листна маса.

Едрите бели цветове на трилум грандифлорум се появяват през пролетта и постепенно се превръщат в розови, като листата изчезват към средата на лятото. Друга група многогодишни с атрактивни сърцевидни листа е хостата. Тя се развива

най-добре на влажни места, цъфти с бели или сини цветове на високи стъбла през лятото.

„Папратовидната“ листна маса и елегантните цветове на таликтрума също са много приятна гледка.

Въпреки че не цъфтят, папратите са идеални за дебела сянка, при влажни условия и плодородна почва.

Дантелените им листа ги правят много подходящи за съчетаване с много от цъфтящите растения, а могат и да се използват в „чисти“ групи.

ДЪРВЕТА И ХРАСТИ

Има голямо разнообразие от храсти и ниски дървета, които растат добре на сянка. Някои от тях, като азелеите, рододендроните и хортензията например, имат ярки цветове и съцветия. Докато други, като тиса и чимширите, се отглеждат главно заради атрактивната им вечнозелена маса. Ако искаме да имаме пролетно цъфтене на лека сянка, от високите храсти или ниски дървета подходящи са амеланжерът, който цъфти обилно с гребни бели цветчета, които пък са последвани от малки червени плодчета. При церсиса има голямо количество наситено розови цветове – както по клонките, така и излизачи директно от кората на растението.

Червеновиолетовите цветове на каликантуса миришат приятно. Широко разпространени, но и много ефектни са доста видове грянове: корнус флоридо например е малко дърво с кремавобели цветове, което осветява горите през пролетта. Има и розов вариант. Сибирският грян с яркочервените си стебла, както и този с жълтозелени стебла също са много ефектни. Много от лоницерите, които могат да бъдат катерливи или увивни, освен че растат добре на сянка, имат и приятни ароматни цветове.

От цъфтящите на сянка храсти най-популярни и ефектни са рододендроните. Те изискват влажна плодородна почва. У нас се появяват все повече видове, аклиматизирани да издържат зимата. ■

Вид папрат: полиподиум Вулгаре

теория и практика

Плетени градини

ГЕОМЕТРИЧНИЯТ
ДИЗАЙН
В ДВОРА
Е НАСЛЕДСТВО
ОТ ВРЕМЕТО
НА ЕЛИЗАБЕТ
ПЪРВА

ландшафтен архитект **Вержиния Костова**

Нот-градините са елемент на градинския дизайн от векове. Те се появяват първо в Англия по времето на кралица Елизабет I. Този тип градина има геометричен дизайн: тя представлява правоъгълна или квадратна рамка, в която се отглеждат ароматни и кулинарни растения. Изборът на растения е много важен за нот-градината и традиционно билките са предпочитани. Освен текстурата, размера и цвета на листата от значение са и растителните навици на растението: дали то е подходящо и лесно за подрязване, да няма тенденция към оголване на клонките и т. н. Геометричните и симетрични ленти от шарки, които образуват контура на нот-градината, могат да са направени и от ароматни вечнозелени храсти, които имат естествено закръглени форми. За малки градини добър избор са нискорастящите растения, за да се създаде килимообразен ефект. Често използвани в нот-градините са зравец, машерка, мента, лайка, риган, невен, розмарин, маточина, виола (теменужки), сантолина и техни варианти. Могат да се използват и едногодишни и двугодишни растения (босилек, магданоз), които да се подменят, като приключат цикъла си. Пътеките между растенията обикновено са от филц. Повечето ренесансови нот-градини са били композирани от правоъгълни части. Една малка градина може да има един компонент, докато големите градини могат да съдържат 6-8 части. Идеи за формата на шарките могат да се вземат от дизайна на традиционните нот-градини, от бродеири, гоблени, бижута, от природата. Като фигури могат да се използват кръг, разделен на сектори, квадрат в квадрата, диагона-

лни пътеки, преплитачи се/заклучващи се прави ъгли, правоъгълници, ромбове, ромбове в правоъгълници и т. н. Геометрията на формите и на окантованите ленти трябва да е съобразена с индивидуалното място: голямо или пък малко и интимно. Колкото е по-малко мястото, толкова дизайнът трябва да е по-семпъл. Характерно за нот-градините е, че създават илюзията, че са изтъкани в преплитачи се шарки с възли (оттам и името Knot – от англ. възел). Шарките се правят от преплитането на „ленти“ от растения. Този ефект се постига, като се спре едната „лента“, докато другата, пресичащата лента, е непрекъсната. Растенията, образуващи горната лента, се оставят да са малко по-високи. Нот-градините изискват интензивна поддръжка, растенията трябва постоянно да се подрязват. В тях може да има акцент – като например скулптура или слънчев часовник. Или пък малко декоративна дърво или голям храст от рози. Могат да се правят стилизирани и стилни нот-градини, в които се използва един вид билки. Или да се комбинират два или повече вида с контрастни листа и текстури. Изборът на билки за всяко отделение зависи от темата на градината – те могат да се подберат по цвят или по предназначение или пък по аромати. Има отворени нот-градини: те са с пътеки, които сами по себе си представляват част от шарките на градината. Затворените нот-градини са солидно засадени и в тях не се ходи. Алтернативен вариант е, ако мястото го позволява, да се направи отворен възел, в който между шарките от растения има пътеки от трева, чакъл, тухли или плочи. ■